

bewust wordt 1). De Moor zegt in zijnen commentaar op à Marck 2), dat men onder ideeën gewoonlijk verstaat voorbeelden (in eigenlijken zin) en vormen van dingen, die men maken wil, zooals die voorbeelden en vormen *actu* zijn in den geest van den kunstenaar, en dat idee ook in ruimeren zin gebruikt wordt voor elke voorstelling of begrip of beeld, dat wij in ons denken aanschouwen, en dat het altoos te kennen geeft een conceptum actuale. Kant keerde naar de Platonische opvatting terug. Idee is voor hem een noodzakelijk redebegrip, welks voorwerp niet door de zinnen aanschouwd of ervaren kan worden 3). Ofschoon ons woord *denkbeeld* het best met idee overeenstemt, wordt het toch in te beperkten zin gebruikt, om het voor idee in de plaats te stellen. Wij zien er geen bezwaar in, het woord in den zin van Kant te gebruiken, maar met weglating, voorloopig, van het begrip *noodzakelijk*, wat voor Kant is à priori. Zoo zegt hij op eene andere plaats: „de idee is het redebegrip van den vorm van een geheel, in zooverre daardoor de omvang van het menigvuldige zoowel als de plaats der deelen onder elkander à priori bepaald wordt” 4). Wij bedoelen dus met idee een begrip onzer rede in den vorm van een geheel, d. w. z. zóó, dat de verhouding der deelen tot het geheel en hunne plaats volkomen bepaald is. Deze laatste bijvoeging is noodzakelijk, zoowel om de oorspronkelijke beteekenis van het woord zelf, die onder alle opvattingen blijft doorschemeren, als ook om de idee van andere gedachten te onderscheiden; eene idee

1) Princ. philos. Cartes. pars I, def. II: »Idea nomine intelligo cuiuslibet cogitationis formam illam, per cuius immediatam perceptionem ipsius eiusdem cogitationis conscius sum”.

2) I pag. 50: »Per *ideas* intelligi soleri exemplaria et formas rerum faciendarum *actuales* in mente artificis... Ubi vero *idea* late sumitur, pro quocumque conceptu aut notione vel imagine, quam cogitando intuemur, semper notare conceptum *actuale*».

3) Ein Begriff aus Notionen, der die Möglichkeit der Erfahrung übersteigt, ist die Idee oder der Vernunftbegriff. Kr. d. r. Vern., pag. 308 Kirchm.

4) »Diese (die Idee) ist der Vernunftbegriff von der Form eines Ganzen, so fern durch denselben der Umfang des Mannigfaltigen sowohl als die Stelle der Theile unter einander à priori bestimmt wird.” Kr. d. r. V., p. 641 Kirchm.